

# SAFARI

[www.ekoturism.org](http://www.ekoturism.org)

EKOTURISMFÖRENINGENS MEDLEMSTIDNING nr 3 2007



Årets Vildmarkskock SID 6

Fågelvänner i Svartådalen SID 12

Den dansande björnen SID 14

## FJÄLLRÄVEN

– världsunik spetsprodukt SID 8

## Jämtland och Trøndelag har allt som gör Skandinavien unikt

**Skogar, fjäll,** småskaliga jordbruk, äkta matupplevelser, fjordar, älvar och Nordatlanten. Inom två timmar från Heathrow och Schipol. Tro inte att skidbackar och afterski är traktens enda framtid. Människor i jättestora pjäxor trivs här, men de missar mångfalden, årstidsväxlingarna, närkontakten med djur och människor om de inte tar av sig pjäxorna ibland.

Efter att ha levt i västjämtland som förbrukad stockholmare kan jag inte låta bli att förundras över att folk inbillar sig att Åre är en vinterdestination för utförsåkning. Det blåste orkan uppe på skutan i helgen. Jag gick i dalen och smög på kantareller. När backarna ligger snöfria är Ånnsjön blank kärnis, och jag betraktar skridskoåkarna bakom mitt pimpelspö. När Åre by oroligt söker sommarens hotellgäster paddlar jag kajak uppför Damman och fiskar harr. Säg så här, för varje pistad backe finns det tiofalt fler naturupplevelser som kan locka en internationell publik som är beredd

att betala bra. Nästan året runt.

I NOA-projektet, som berättas mer om i denna Safari, har vi tillsammans med Åre och Meråker kommun undersökt om det går att skapa unika exportprodukter i Trøndelag och Jämtland. Vi har bara skrapat lite på ytan. Fotosafari på havsörn och dubbelbeckasin; Med forskarna in i Fjällrävens rike; Flugfiska storöring i kristallklara kalkströmmar. Oslipade diamanter ligger här och väntar på en ny sorts entreprenörer. Proffsiga guideföretag som kan öppna gästens ögon för natur, kultur, djur och växter. Entreprenörer som förstår att både lära, visa och värna. Guider som vet vad som säljer och som har kontakt med sin marknad. Entreprenörer som förstår att koppla samman detta med rätt boende, lokal matkultur och med effektiv transfer.

Vi vill ha en ekoturistisk utveckling och att den storskaliga turismen stannar i backarna. Åres skidåkning har paradoxalt nog banat väg för

ekoturism genom att bygga en bra infrastruktur. Området har nationella tågförbindelser, två internationella flygplatser och regionala tåg och bussförbindelser som ligger och väntar på rätt sorts entreprenörer. Få områden i norra Europa har så goda förutsättningar för året runt turism utomhus. Och i klimatförändringarnas spår kan det bli direkt livsviktigt för Åre att utveckla alternativ till vintersport.

I NOA-projektet har vi tänkt Skandinavien, inte Sverige eller Norge. Vi känner oss inte bundna av nationsgränser. Skandinavien är helt enkelt ett bättre koncept. Vi samarbetar mycket med den gryende norska ekoturismen. I framtiden kanske vi kommer att kunna hissa gemensam flagg och lansera en Skandinavisk ekoturismmärkning? Samverkan i NOA-projektet har visat att vi skulle bli mycket slagkraftiga på världsmarknaden för naturbaserad turism.

*Dan Jonasson, generalsekreterare i Svenska Ekoturismföreningen*

### Redaktion

#### ANSVARIG UTGIVARE:

Dan Jonasson

#### CHEFREDAKTÖR:

Kicki Lind

#### MEDARBETARE I DETTA NUMMER:

Magnus Dahlin, Åsa Frick, Per Jiborn, Dan Jonasson, Kicki Lind, Ola Nilsson, Elisabet Omsén, Atti Soenarso, Annelie Utter, Clarence Werdin, Staffan Widstrand

#### OMSLAGSFOTO: Fjällräv. Staffan Widstrand

**TRYCK:** Certus tryckeri, Hisings backa.

### Medlemsskap & Information

För medlemsskap och information om Ekoturismföreningen kontakta vårt kansli:

Svenska Ekoturismföreningen  
Box 87, 830 05 Järpen

**TEL:** 0647-66 00 25

**FAX:** 0647-100 12

**E-POST:** info@ekoturism.org

**HEMSIDA:** www.ekoturism.org  
www.naturesnbasta.se

**PG:** 81 39 93-3, **BG:** 5034-5289

Vill du berätta något för Ekoturismföreningens medlemmar? Kontakta redaktionen på [kicki@ekoturism.org](mailto:kicki@ekoturism.org) eller ring Kicki Lind 0708-27 85 43.

### Ekoturismföreningen är öppen för alla!

Både privatpersoner och företag är självklara medlemmar i Ekoturismföreningen.

#### Som medlem i Svenska Ekoturismföreningen får du:

- Fyra nummer per år av SAFARI med färsk information om vad som händer inom svensk och internationell ekoturism.
- En plats i det mest dynamiska nätverket som finns för svensk natur- och kulturturism.
- Föreningens nyhetsmejl flera gånger per år.
- Exklusiv vägledning kring kvalitetsmärkningen Naturens Bästa.
- Rabatt på utbildningar och sparar flera tusenlappar om du vill kvala in till Naturens Bästa.
- Inbjudningar till kurser, konferenser, seminarier och andra aktiviteter.
- Synas på föreningens webbplats med en länk till ditt företags eller organisations hemsida.

**Läs mer om Ekoturismföreningen:**  
[www.ekoturism.org](http://www.ekoturism.org)

”Möten måste hållas året runt för de styr vår utveckling.”

FOTO: STAFFAN WIDSTRAND



# Off season meetings

## PAKETERA ÅRET-RUNT-SVERIGE!

**Begreppet har funnits** i några år och blir allt vanligare internationellt. Off season meetings är vad man arbetar med ibland annat Åre och på Gotland. Att göra vinter-Åre till året-runt-Åre och att förlänga sommar-Gotland till året-runt-Gotland. Båda destinationerna har fått nya kongressanläggningar som kräver beläggning mer än under tidigare traditionella vinter- och sommarsäsonger.

Det här gäller självfallet flera andra destinationer och inte minst landet Sverige. Det är inte länge sedan turismen betraktades som skapare av låglöneyrken hos småföretag som var bakåtsträvande. Turismen omsatte 15 miljarder kronor förra året. Finns det någon som ställer sig upp och säger att hon/han inte tror på svensk turisms framtid?

Att lyfta fram projekt som off season meetings och göra dem tydliga skapar i sig nya mål för affärsturismens och mötesindustrins framtid. Själva tillbringa vi gärna lugna, tysta vinterdagar på Gotland. Åre är i våra ögon vackrast under hösten. Öster-

len är ett annat exempel. Förutom påskens konstrunda och överbelastning på sommaren har exempelvis sydöstra Skåne stora förutsättningar för året-runt-verksamhet när det gäller off season meetings. I samklang med de miljöåtgärder som kommer finns fler möjligheter att det växer fram fler ”lodge-projekt”. Titta på Naturens Bästa, ett projekt som bör få ett internationellt genombrott, kanske till och med innan det slår igenom ordentligt här hemma? Se Icehotel och Furillen som sådana exempel. Här handlar det om möten som motor. Möten måste hållas året runt för de styr vår utveckling. Naturens Bästa har paketerat och konceptualiserat sitt utbud. I Åre har Holiday Club gjort samma sak. De bygger i Vimmerby och utanför Malmö, grundtanken är densamma. Sedan länge har många anläggningar spapakat – nu finns också begreppet wellness som en ny grundtanke. Det räcker inte längre med bara spa-upplevelser, allt hänger ihop.

När vi sammanförde chefredaktör

David Zhong på vår kinesiska mediekollega China MICE magazine med göteborgsföretaget Gerle DMC, slog det omedelbart gnistor. Margareta Gerle fick en lista över Kinas ledande resebyråer och bara någon månad senare kom de i början av sommaren och tillsammans med David Zhong till Göteborg.

De kinesiska gästerna var överväldigade över vad landets andra stad erbjuder och ser definitivt inte Göteborg – eller Sverige – som ett land man bara reser till under sommarmånaderna. Hit kommer kinesiska arrangörer för att det finns kunskaper att inhämta eller köpa. Kineserna har också en stor produktionsapparat som vill ha nya kunder, se där – vägarna öppnas åt båda håll. Kanske skulle Sverige också kallas för off season destination? Glöm inte att vårt land är exklusivt för ungefär fem miljarder människor.

*Atti Soenarso, chefredaktör  
Meetings international*



## Lönsamt samarbete

**Annonsen i Dagens Nyheter krockade med försommarens studentuppvaktningar, men resulterade i stället i tre andra tidningssamarbeten. Totalt gav det närmare 125 bokningar, annonsutrymme för bortåt 100 000 kronor och värdefull exponering inför kommande sommarseglingar med Skonaren Linneá i Västerviks skärgård.**

**Visserligen var det** bara i början av augusti, men de flesta sommargästerna hade redan åkt hem. Högsåsongen tog slut för en vecka sedan. Trots det gör Skonaren Linneá den här dagen en extrainsatt tur. De kommande dagarna är fullbokade tack vare ett lyckat samarbete med Östgöta Correspondenten.

– Det började med att vi via Naturens Bästa blev erbjudna ett samarbete med DN-kortet. I början av maj hade vi en stor annons i Dagens Nyheter, berättar Kerstin Bergström på Skonaren Linneá.

– Men vår försommarsegling kolliderade med skolavslutningarna. Vi tvingades ställa in seglingen, eftersom bara en handfull personer bokade.

Fler ögon såg dock annonsen i Dagens Nyheter. En dag ringde Östgöta Correspondenten och föreslog

ett liknande samarbete. Helgseglingen i början av juni gjordes enkelt om till ett antal dagsseglingar i augusti. Upplägget var detsamma. En stor tidningsannons gav läsarna ett rabatterat pris på ett attraktivt segeläventyr.

– Dagsseglingar för Correns läsare i augusti gjorde att vi snabbt fyllde flera dagars seglingar och tvingades sätta in en extratur. Där kunde vi också erbjuda semestrande tyskar på plats i Västervik möjlighet att följa med, förklarar Kerstin.

### **Snabbt fullbokat**

Nu visste Kerstin Bergström hur slipstenen skulle dras. Drygt en vecka senare var Skonaren Linneá inbjuden till Arbetets Museum i Norrköping, och då var det naturligt att ta kontakt med Norrköpings Tidningar för ett liknande upplägg.

– Seglingen blev snabbt fullbokad,

och eftersom vi bara kunde erbjuda en dagssegling på Bråviken fick vi säga nej till ett femtontal gäster, berättar Kerstin.

I mitten av september var det dags igen. Den här gången i samarbete med Smålands-Tidningens förmånskort.

– I år resulterade dessa samarbeten med fyra dagstidningar i bortåt 125 bokningar. Lika viktigt för framtiden är att vi under sommaren har syns ordentligt hos många tusen läsare. Det vet vi av erfarenhet från TV är oerhört viktigt för kommande seglingar. Skulle vi ha köpt samma annonsutrymme, hade prislappen närmast sig 100 000 kronor, säger Kerstin.

*Text: Per Jiborn*



## DN-kortet ger bokningar

**Samarbete med stora tidningar är en effektiv säljkanal till nya kundgrupper. Det visar en uppföljning av två andra Naturens Bästa-märkta arrangemang, som DN-kortet har samverkat med under det senaste året.**

**Förra hösten** samarbetade Lassekrogs Gästgiveri med DN-kortet kring en hundspannstur med bubbelbad.

– Responen var otroligt bra, menar Peter Hommen på Lassekrog.

– Totalt bokade runt 60 personer hundspannsturen. Det som begränsade bokningarna var att vi bara kan erbjuda två rum med bubbelbad, men flera av dem som inte fick plats förra vintern bokar nu under 2008. En uppskattad

bonuseffekt var också vårt erbjudande att hämta upp gästerna vid tågstationen i Ljusdal, vilket fick många att ta tåget från Stockholm.

I slutet av den här sommaren publicerade Dagens Nyheter en annons om Sikfors Herrgårds svamphelger.

– Tack vare annonsarbetet med DN-kortet fyllde vi tre helger med drygt 30 personer på några dagar, berättar Uta Riedel på Sikfors Herrgård.



FOTO: HAKAN VARGAS

## Svenska naturpaket imponerar

**Björnskådning från ett gömsle i Hälsingskogen, fågelskådning i Svartådalen samt spaning på varg, älg och bäver kring Kolarbyn imponerade stort. Besökarna var inga mindre än representanter för en av världens största återförsäljare av djur och fågelresor. Nu ska här samarbetas!**

**Representanter för Naturetrek**, en av världens största återförsäljare av djur och fågelresor, inleder ett samarbete med Vargas Vildmarks lodge, Skogens konung och Birdsafarisweden. Det är resultatet av en mycket lyckad testresa i slutet av sommaren.

– Genom att kombinera Kolarbyns utbud av varg, älg och bäver med björnsafari i Hälsingland och fågelskådning i Svartådalen får vi

fram något som är unikt, säger Neil Rogers, marknadsutvecklare på Ekoturismföreningen och initiativtagare till testresan.

– Det kan vara svårt för en liten arrangör med ett begränsat utbud att göra sig hörd hos de stora, utländska drakarna. Arrangörer som samarbetar inom ett någorlunda begränsat geografiskt område kan erbjuda paket vars innehåll tas på

allvar och gör att fler utländska resenärer får upp ögonen för svensk natur. Då går det att få upp volymen radikalt och därmed att sänka kostnaderna.

Naturetrek siktar på att börja marknadsföra resor till Sverige redan nästa år.

[www.naturetrek.co.uk](http://www.naturetrek.co.uk)

## Guldkantat med Tentipi och Ullfrotté

**Förmånliga priser på Tentipi tältkåtor och Ullfrottés Wool-power-produkter i merinoull. Det är frukten av ett samarbete med Ekoturismföreningen som bland annat alla godkända Naturens Bästa-arrangörer kan glädja sig åt.**

**Samarbetet med** tälttillverkaren Tentipi ska stimulera användningen av eleganta logilösningar med hjälp av olika tältkåtor. Det är mobila tältshotell som kan anpassas efter landskap, årstid och inte minst besökarnas antal och önskemål. En växande ström utländska gäster efterfrågar tystnad, orörd vildmark och äkta naturupplevelser.

Tentipi Sales & Rental AB, tidigare Moskoselkåtan, är en svensk tillver-

kare av tältkåtor. Företaget har premierats för sitt kvalitetsarbete och fokus på användarvänlighet.

Samarbetet inkluderar bland annat särskilt förmånliga inköpspriser till de arrangörer som kvalat in till Naturens Bästa.

### Underställ till förmånspris

Mycket förmånliga inköpspriser på bland annat underställ i ull erbjuds också Naturens Bästa-märkta arrang-

örer. Ullfrotté AB är både kvalitets- och miljöcertifierat och har i 35 år tillverkat kvalitetsunderställ i merinoull, vilka idag marknadsförs under namnet Woolpower. Naturens Bästa ses som en intressant kanal ut till en delvis ny målgrupp: nya och emellanåt mindre friluftsvana människor som vill uppleva naturen.

Läs mer på [www.ekoturism.org](http://www.ekoturism.org)

# VILDMARKSKOCKEN 2007: The Silent Way!

**Årets Vildmarkskock 2007 vanns av Catrine Anderback och Kenneth Gjemmestad, The Silent Way. Med ett upplägg kallat "Nordic Wilderness on tour" lyckades de imponera stort på juryn under en intensiv mathelg i vildmarkens tecken på Sikfors Herrgård.**

**Från jättekåtorna** vid sjön steg röken tidigt mot en blå hösthimmel. Flera eldar hade tänts. En enveten västanvind slet och drog i allt löst den kom åt. Tältdukar, bordsdukar, servetter, affischer och annat lättflyktigt som skulle väcka aptit. Men en värmande brittsommarsol tröstade och brann allt starkare på Sikfors Herrgård och Vildmarkskockdagen.

Föreningar, matproducenter, skogens alla uppfinnare och höstens färgglada träd rasslade och gungade i takt med traktens trubadurer. Sagoberättare bröt ut i vilda kulningsrop och drog fram mindre trovärdiga skrönor ur Bergslagens dunkla förflutna. Smycken av Bergslagens ädla metaller glittrade på dukade bord. Ögon tindrade när den hemgjorda glassen med skogens smakfulla bär sträckte gomsegel och träffade tungspetsar. Sävliga vitriggade jurykockar

stävade lojt i väntan på att få provsmaka, smacka och bedöma.

I en djup sänka mot sjön sågs ryggar guppa envetet. Kikade man över krönet försiktigt kunde man se grovjobbade skogsmulliga människor kilande mellan grytor, eldar, vedugn och kantiner på den mossiga marken. Matlagningens grävlingar. Eld och ved och grönsakssoppa i en kurs där kursledning och lärjungar smälte samman sina kunskaper och deras smaklökar fick blomma i mustiga buketter.

## Idiotisk idé?

Kort sagt. Det var en lördag då allt var frid och fröjd och gommens vänner njöt. Om det inte hade varit för en sak. Kenneth från The Silent Way. Bland dessa godmodiga lördagsfria människor klev det omkring och fnyste en nordbo som ilsket selad

stretade på utan snö och vidder att gömma sig i. Han kom bligande fram till mig i ett par lovar och morrade ilsket och lite uppgivet. Som ville han säga vad fan har ni lurat in oss i? Årets Vildmarkskock. Vilken idiotisk idé. Vem kom på den? Den blå kockmössan utan skärm tryckte han ner lite till på näsroten. Så lommade han bort till tävlingstålet och lämnade en sträng av ord efter sig:

– Vad fan har man gett sig in på?

Catrine såg jag vid elden. Flyhänt som en musiker spelade hon med eldstad, kastruller och ingredienser. Ibland såg det ut som om hon svävade omkring i en egen värld och det var svårt att veta hur hon log. Var det insiktsfullt, inälvant fokuserat eller oroligt plågat?

## Bubblande kastruller och eldrök

Obönhörligt slog klockan Vildmarkskockens tävlingsstart. Likt präster i en gommarnas liturgi skred ostrunda, spinkiga, godmodiga och allvarliga jurymedlemmar från bord till bord. Smackande djupsinnigt, smuttande klokt på lokala drycker av bästa årgång och tittande varandra djupt i ögonen som i största samförstånd. Vi i de troendes skara, följde andaktsfullt och tyst med från kök till kök. Översteprästen Carl-Jan gav av sina ord och av sin visdom och folk lyssnade och de gillade vad de hörde, såg och doftade.

Likt något groggy getingar en sista sommardag försökte matlagen komma åt segerns sötna. Tappert stred de med slevor, vispar, bubblande kastruller och kreativa bordsdekorationer i eldrök och matos. I verbala piruetter försökte de framtvinga salivavsöndring med maträtternas namn, trovärdighet i lokal förankring och sin självklara plats i det svenska vildmarksköket. Under tiden som juryprästerna blev allt mättare och sävligare i sina rörelser.

Kenneths ansikte blev rödare och

FOTO: CLARENCE WERDIN



**Vinnarna fick förutom äran även ett utbildningsstipendium på 20 000 kr från Sveaskog och möjligheten att vara med i några matlagingsreportage i tidningen Allt om Flugfiske.**

## ”...med denna kvalitet och med sådan värme och personlig charm!”

rödare av rök och hetta och kamp. Jag som är ganska snäll frågade i skydd av skyttegravan, hukande på renfällan, om dom var nervösa.

– Nej, vi är inte nervösa. Varför skulle vi vara det?

Sa Kenneth och tittade på mig med panik i ögonen.

– Vi har ju aldrig gjort sånt här förr.

Jag funderade inte så mycket på logiken i hans svar. I juryn satt folk som brukar leda kocklandslag och som byggt om Sverige till en stormakt i mat.

### Renhjärta och breddsjöost

Samtidigt njöt vi vanliga och provsmakade från alla lokalproducenters stånd på lite av varje, bytte kloka ord om ostarnas mognad och lingonsaftens orördhet. En rökt renhjärtebit här. En breddsjöost på en bit hårdbröd där. En titt in i vildmarksvedugnen och doften av nybakat skogskryddat bröd. Ja väl, det var skönt. Inte ens Uta Riedel, Sikfors Herrgårds kvinnliga befälhavare kunde uppbåda mer stress än under en vanlig storm på Nordatlanten.

Infernot i de stora kåtorna betraktade vi med avmätt lugn. Jag klämde lite på fiskekillarnas gäddwobblers. Konverserade belevat om hur de utvecklats från primitiva träbitar som 11 cm Rapala silver/svart sinking. Jag ska bespara er. Det var en allt igenom mysig dag och ju längre den led ju varmare värmden solen och ju mindre blåste blåsten. Och ju hårdare borrhade sig kockmössans kant in i näsroten på Kenneth. När det gick som hetast till vid grytorna såg man bara den undre tredjedelen av hans ögon.

Vi andra låg på gräsmattan, vilade i parkstolar läppjande på kaffe, slickade gräddglass med hjortronsmak och petade lojt på timmerflotten som Vildmark i Värmland lagt ut i Sikfors fontän.

### Kvalitet och personlig charm

I herrgårdens finaste ädlaste rum sammanträdde de edsvurna tillsammans med Carl-Jan Granqvist, han som för dagen vildmarksenligt camouflerat

sig med klarröda lågskor. Aningen rödare än Kenneths hårt knutna kinder. Ute på gården satt Vildmarks-kockarna och flämtade som draghundrar i högsommarvärme.

Ja, sen var det ju lotteridragning och presentationer och avtackningar och utdelningar och tal av Sveaskog, och Carl-Jan och Dan J. Kloka saker sades om hur världen ska bli en bättre plats. Sen kom initiativtagaren till tävlingen Eva-Karin Kronqvist ut med kamrersglasögonen på nästippen och allvaret rynkat i pannan.

– Jag ska nu redovisade juryns resultat, förkunnade hon.

Jag tyckte lite synd om dem som inte vann. Jag hade förstått att det här inte var vilken picknick som helst vid det här laget. Sen blev jag glad när det stod klart att The Silent Way skulle bli Årets Vildmarkskock.

Eva-Karin läste upp juryns eniga omdöme:

”Juryn är djupt imponerad av det vi fått prova på. Men dessutom. Att kunna göra detta i 20 graders kyla, med ovana kräsna utländska gäster, samtidigt som ett gäng flåsande draghundrar ska tas om hand – med denna kvalitet och med sådan värme och personlig charm. Det måste vara vad Vildmarkskocken handlar om!”

### Förvandlingen

Vad då värme, tänkte jag, jag trodde det var ilska. Men sen såg jag förvandlingen som Kenneths ansikte genomgått. Ett leende som blandade vargens elakaste grin, julaftonsbarnets totala öppenhet vid åsynen av alla paket och nordmannens kroppshållning som betyder det är lugnt jag har koll på läget. En amerikansk presidentkandidat hade inte kunnat producera ett mer trovärdigt leende. Man hade kunnat tro att Skellefteå vunnit SM-guld i Hockey över Björklöven. Han och Catrine flöt med

Catrine och Kenneth arbetar med exklusiva hundspannsupplevelser i södra Lappland, mellan Storuman och Tärnaby. Läs mer om The Silent Ways hundspannsturer på <http://www.dogsledding-adventures.com> och [www.naturesbasta.se](http://www.naturesbasta.se)



FOTO: DAN JONASSON

långa vargkliv fram till Carl-Jan. Jag tror hon hade kollen vart hon skulle hela vägen, men jag förstår inte kvinnor så bra, så fan vet.

Vildmarkskocken år 2007 är The Silent Way. Jag vågar svära på att de båda mer än en gång under den långa resan genom storskogarna hem till Umnäs, bröt tystnaden och ylade allt vad lungorna förmådde ut i den svarta natten.

Text: Dan Jonasson

**Årets Vildmarkskock** avgjordes i slutet av september på Sikfors Herrgård, 12km norr om Grythyttan. Bakom tävlingen står Svenska Ekoturismföreningen och AB Måltidsupplevelser i Grythyttan.

### Det vinnande upplägget, Nordic Wilderness on tour:

#### Lunch:

- Renlig & mustig Dinkel

#### Middag:

- Cattes fräscha Rödingsoppa
- Djupa skogar & Kalfjäll
- Söta älguttar från Umnäs

#### Juryns motivering:

”Vi anser att The Silent Way är en internationell spjutspetsprodukt, som har ett naturligt och proffsigt framförande av en högklassig och äkta måltidsupplevelse.”

Recepten finns på [www.vildmarkskocken.se](http://www.vildmarkskocken.se)



**”Turismen ger fjällräven ett ekonomiskt värde.”**

tillsammans med arrangemangets organisatörer.

– Att vi gemensamt planerade upp-  
lägget var något av en pionjärinsats  
och är en förutsättning för framtiden,  
anser Tomas Meijer.

– Här i Sverige är ofta forskning,  
naturskydd och information skilda  
verksamheter. Ett långsiktigt beva-  
randearbete bör givetvis bygga på  
ett samarbete mellan dessa tre, och  
här finns erfarenheter från bland  
annat USA.

– Väl genomförd ekoturism ger

**Försökskaniner var utvalda experter på turism tillsammans med inbjudna journalister.**

**I centrum stod fjällrävsforskaren Tomas Meijer som kunnig ciceron.**

**Det var förutsättningarna när ett nytt fjällrävsarrangemang testkördes på Sylarnas Fjällstation. Ett försök som slog väl ut, uppmärksammades i radio, TV och press, och som nu till våren genomförs på riktigt med betalande gäster.**

– **Stammen av** svenska fjällrävar är fortfarande för svag för att vi ska våga sjösätta fjällrävsskådning på riktigt, berättar Tomas Meijer som är fjällrävsvforskare till vardags.

– Idag handlar det snarare om ett sofistikerat besök i fjällrävens rike, där vi fokuserar på kalvfjällets livsvillkor, bytesdjur och samspelet med andra rovdjur. Det går nämligen att berätta mycket om fjällräven utifrån järvspår i snön, spelande ripor eller vinterns överlevande lämlar. Men fortsätter dagens positiva trend med en växande fjällrävsstam, tror jag det är möjligt att lansera fjällrävsskådning någon gång inom fem år.

#### **Vikten av samarbete**

Testarrangemanget förbereddes under lång tid och på flera plan. Helt avgörande var att forskare och naturskyddande myndigheter satte sig ner

# FJÄLLR

– världsunik



oss forskare en effektiv informationskanal ut till allmänheten. Turismen ger dessutom fjällräven ett ekonomiskt värde, vilket i sin tur ökar intresset bland beslutsfattare att ta hänsyn till och skydda fjällräven.

#### Främst för utländska besökare?

Skandinaviens fjällrävar är unika i den här delen av världen, och många europeiska naturvänner vill gärna se och uppleva den karismatiska fjällräven i sin naturliga miljö. Fjällrävsturisten torde därför främst

utgöras av utländska besökare, vilka sannolikt är beredda att betala ett antal tusenlappar för upplevelsen.

Därför inkluderade provturen en utvärdering av arrangemangets lämplighet för internationella gäster. Lärdomar som sammanfattades i mindre skidåkning, alternativa transportlösningar med hundspann och ytterligare funderingar kring bästa möjliga logi.

Fortfarande återstår också viktiga bitar som marknadsföring och effektiva sälkanaler. Sakta faller dock

pusselbitarna på plats. Nästa gång Åre står som värd för ett större alpint skideevenemang, kan kanske kom-munen stoltsera med unik fjällrävsskådning. Ett kreativt möte mellan volym- och ekoturism, som inte bara ger fjällräven ett starkare skydd utan också Åre extra utstrålning på en internationell arena.

*Text: Per Jiborn*

*Foto: Staffan Widstrand*

# ÄVEN spetsprodukt

## Projekt Fjällräv

**Fjällräven är** Sveriges mest hotade däggdjur. I mer än 20 år har därför olika forskningsprojekt och stödinsatser avlöst varandra. Idag är fjällräven på väg tillbaka. I somras noterades över 20 föringringar och forskarna uppskattar att det idag finns runt 150 vuxna rävar i hela fjällkedjan.

Det är resultatet av ett långsiktigt arbete där man främst satsat på stöd-

utfodring tillsammans med avskjutning av vanlig räva. Ett av de största hoten är nämligen att antalet rödrävar blir fler i fjällen och konkurrerar ut den mindre fjällräven.

Fjällhästen och Lapplandsafari i Ammarnäs är två naturturismföretag som stött Projekt Fjällräv under de senaste åren. Främst har de två arrangörerna, som ingår i Naturens

Bästa, informerat om fjällräven bland sina gäster. De har också bidragit med pengar till projektet, fungerat som fältrapportörer och hjälpt till att transportera ut forskare och foder på fjället. Det nu pågående forskningsprojektet SEFALO pågår fram till nästa sommar. Om och hur Projekt Fjällräv fortsätter därefter är oklart.

Läs mer på [www.sefalo.se](http://www.sefalo.se)



Det svensknorska ekoturismprojektet NOA avslutas under hösten. Nya profilstarka spetsarrangemang, en större kännedom om naturturismens villkor och ett fördjupat samarbete mellan Åres volymturism och traktens ekoturismföretagare, är Åres näringslivschef Jan Anderssons summering av arbetet.



## Produktutveckling i

**I april 2006** startade Åre tillsammans med Meråker kommun på den norska sidan ett samarbetsprojekt för att utveckla, kvalitetssäkra och stärka traktens naturturismföretagare.

Under drygt 18 månader har flera utbildningar genomförts, ett antal profilstarka spetsarrangemang utvecklats och provkörts och ekoturismens möjligheter har marknadsförts brett under exempelvis alpina VM 2007 och Åres Höstmarknad.

### **Volymturism och ekoturism**

– Arbetet har satt ljuset på naturturismarrangörernas villkor, vardag och möjligheter. En annan viktig del har varit att stimulera samarbetet mellan svenska och norska entreprenörer. Ett tredje område har handlat om att informera allmänhet och övrig turismnäring om ekoturismens potential och betydelse, berättar Jan Andersson, näringslivschef i Åre kommun.

– Idag är de flesta överens om vikten av samarbete mellan redan

etablerad volymturism och spirande ekoturism. Flera av de nya arrangemangen, kring exempelvis fjällräven, fiske med samiska värdar och fartfyllda riddarspel, är utmärkta exempel på hur en destination väcker intresse och kan profilera sig.

– Dessutom upplever vi att en växande grupp besökare allt mer söker arrangemang som vinnlägger sig om kvalitet, hög etik och miljötanke.

Produktutveckling blev i mångt och mycket NOA-projektets nav kring vilket mycket annat har snurrat. Arbetet med nya arrangemang har stimulerat till nätverksträffar, konkreta samarbeten företagarna emellan och motiverat arrangörerna att lära sig mer. Dessutom har projektet möjliggjort samarbeten som enskilda arrangörer sällan mäktar med att driva på egen hand. För att ett testarrangemang kring fjällräven skulle bli verklighet krävdes först åtskilliga arbetstimmar för att sondera möjligheterna, samtal med forskarna, en dialog med länsstyrelsen och att



FOTO: MAGNUS DAHLIN

presentera en grov skiss för alla inblandade.

– En lärdom är att det behövs regionala projekt där kommunen deltar för att utveckla en destination. Merparten av kommunens naturturismarrangörer har nämligen fullt upp med sin egen vardag, och har svårt att på egen hand starta upp och driva ofta relativt tidskrävande processer, menar Jan Andersson.

### **Oanade möjligheter**

Det är vanligt att pliktskyldigt vifta med ekoturism när en destination vill miljöprofilera sig. I Åre satsar man dock i första hand på mer och





centrum

FOTO: OLA NILSSON

bättre ekoturism av uttalat kommersiella skäl.

– Åre behöver utveckla fler högkvalitativa naturupplevelser. Vi har en samisk tradition som kan nyttjas bättre. Turismen kring våra fiskevatten kan skapa fler jobb och fjället erbjuder oanade möjligheter att varsamt utveckla ny spännande ekoturism.

– Spetsprodukter som uppmärksammas i massmedia, ger destinationens stora aktörer extra lyskraft och lockar dessutom hit mindre grupper av betalningsvilliga gäster, summerar Jan Andersson.

*Text: Per Jiborn*



Europeiska Unionen

Europeiska regionala utvecklingsfonden

NOA-projektet delfinansieras av Åre Kommun, Svenska Ekoturismföreningen, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Meråker Kommune, Nord-Trøndelag Fylkeskommune, Meråker Vidaregående skole och norska statliga IR-midler.

## Färre jaktarrangörer i norr

**I ÅR ÄNDRADES REGLERNA FÖR DEN FRIA SMÅVILTSJAKTEN I FJÄLLEN. Därmed får utländska jägare i stort sett samma rätt att jaga ripa som traktens jägare.**

Safari ställde fyra frågor till Ulf Ottosson, arrangör av jaktturism sedan 1992 i trakterna runt Arjeplog.

### Vad är nytt för i år?

– Tidigare var icke nordbor tvungna att anlita en jaktguide. Idag kan utländska jägare lösa jaktkort och jaga på samma villkor som svenskar.

### Vad har detta inneburit för ditt företag?

– Runt 90 procent av mina utländska gäster har försvunnit.

Nu ringer mina tidigare italienska besökare och ber mig boka ett boende i ett bra jaktområde, men jag säger nej.

### Varför det?

– De nya reglerna gör det väldigt svårt att planera bra jaktupplevelser i förväg. Dessutom handlar det om att jakt ska ske med ansvar och hög etik. Jägare utifrån har sällan all nödvändig kunskap om renskötsel och känslig fjällnatur. Några vill inte heller respektera reglerna fullt ut. Italienska jägare på egen hand faller lätt för frestelsen att skjuta några fridlysta beckasiner.

### Vår jordbruksminister sade i mars att detta var ett sätt att utveckla jaktturismen. Vad tycker du?

– Facit är det motsatta för mig och fler andra seriösa jaktarrangörer. Möjligen tjänar ett antal helikopterbolag på de nya reglerna.

Just nu är vi därför några som skriver på ett brev till jordbruks- och näringsministern om baksidan med de nya reglerna.

Naturens Bästa **gör** skillnad!

# Fågelvänner i Svartådalen

**En sällsynt ugglas, en ovanlig hackspett och några bevingade gäster från Ryssland blev startskottet för Birdsafarisweden. Det är en fågel-skådarfirma som i nära samarbete med Svartådalens entreprenörer ordnar kompletta upplevelsepaket med boende, mat och guider. Efter vårens 16 besökande grupper från främst England kunde företaget summera sin bästa säsong hittills.**

**Daniel Green** som driver Birdsafarisweden har sedan barnsben skådat fågel och nästan lika länge arbetat med turism. Redan som tonåring arbetade han som guide och ringmärkare på Ottenby fågelstation på södra Öland. Därefter blev det drygt tio år som kock och köksmästare, innan han växlade över till journalistik och skrivande.

Idag är Daniel redaktör för tidskriften Fågelvännen med 6 000 prenumeranter, samtidigt som han organiserar fågelresor runt om i Västmanland. Att verkligen kunna visa upp attraktiva fågelarter är nyckeln till framgång. Och det kräver omfattande förberedelser.

– Det är en sak att känna till att en sällsynt hackspett finns i skogen. Något helt annat är att visa upp fågeln gång på gång för betalande gäster, förklarar Daniel.

– Det är omöjligt att ha all den detaljkunskapen själv. Jag löser det genom ett nätverk av flera fågelguider. Jag har huvudansvaret för resan, men normalt deltar minst två andra

guider i varje resa. För en utländsk ornitolog är ju vitsen med Sverigebesöket att verkligen få se en spillkråka, en slaguggla eller ett tjäderspel. Resten måste också vara bra, men kommer i andra hand.

## Personlig service

Hantverket att paketera fågelresor lärde sig Daniel en vinter för några år sedan. En hökuggla dök upp från norr, gråspetten fanns i trakten och ryska immigranter i form av tallbitar kom på besök. Ryktet om alla dessa celebriteter i samma område spred sig och plötsligt ringde engelska fågel-skådare och bad om hjälp.

– Det blev starten för den verksamhet som vi idag bedriver i framför allt Svartådalen, norr om Västerås. Här kan vi se de flesta fågelarterna och här förlägger vi det mesta av mat och logi, berättar Daniel.

Många engelska resebolag kräver toalett och dusch på rummet, men Daniel tillbakavisar uppfattningen att alla utländska ornitologer måste bo flott.

– Bara i Storbritannien finns det två miljoner fågel-skådare, och det är ingen enhetlig grupp. Det finns massor av ornitologer som både kan sova i våningssäng och dela toalett med andra.

– Min erfarenhet är snarast att våra återkommande gäster främst värdesätter personlig service, god mat och genuint värdskap. Det är ofta lättare att erbjuda via Bo på Lantgård än på ett större hotell.

## Växande landsbygdsturism

På drygt fem år har verksamheten vuxit från några enkla besökare till en liten men etablerad kommersiell verksamhet. Även allt fler svenskar lockas till Svartådalen, inga fanatiska

artjägare, utan människor från storstaden som fascinerats av mäktiga fåglar som örnar, tranor och ugglor.

– Den här våren har vi tagit emot 16 grupper under april, maj och juni, berättar Daniel. Därför är vi en viktig del i den växande landsbygdsturismen i Svartådalen. Det märks i ett allt större utbud av hantverk, lokal mat och olika boendialternativ.

– Sammantaget kan vi nu se en attitydförändring bland flera av dem som bor i Svartådalen. Personer som tidigare var avigt inställda till turism, är nu med och deltar i arbetet. I förlängningen ger det ett starkare skydd för Svartådalens fågelliv.

## Daniel Green om Naturens Bästa:

- Märkningen har bidragit till uppmärksamhet i massmedia, vilket i sin tur gett kunder.
- Bland brittiska fågel-skådare är Nature's Best okänt, men märkningen värdesätts bland flera agenter.
- Vi arbetar bland annat tillsammans med den engelska researrangören Nature Travels, som aktivt söker samarbete bland kvalitetsmärkta ekoturismarrangörer.
- Tack vare Naturens Bästa fick vi nyligen besök av Naturetrek – Englands största naturresearrangör, vilket lär ge bokningar redan till nästa år.
- Märkningen är också ett värdefullt forum för att träffa kolleger. Något som jag hoppas ska ske oftare.

*Text: Per Jiborn*

*Foto: Staffan Widstrand*





## Flera av Sveriges främsta fågelguider i Naturens Bästa

**Naturens Bästa har ett** brett och attraktivt utbud av fågelresor.

Ann Mari Thorner från Skåne leder med varsam hand kvalitetsmärkta fågelresor till Falsterbo, Österlen, Öland och Hornborgasjön.

För den som vill veta mer om fågelskådning är Christian Cederroths skådarkurser på Öland en utmärkt start. Med Segerstads fyr som bas visar Christian, en av Sveriges meste fågelskådare, hur knepiga sångare, trutar och vadare kan bestämmas i fält.

Även i storstaden Stockholm flaxar fåglar och Henrik Waldenström guidar med mycket humor och personlighet runt bland Ekoparkens skogar, kärr och gården.

Daniel Green visar upp örnar och svanar i mars, medan ugglor och hackspettar dominerar under resten av våren. Flera av resorna finns på [www.naturensbasta.se](http://www.naturensbasta.se)

### **Specialerbjudande!**

Som läsare av Safari får du en förmånsrabatt på 20 procent av normalpriset på resan Möte med slaguggan. Erbjudandet gäller bokningar fram till den 31 mars 2008. Läs mer på [www.birdsafarisweden.se](http://www.birdsafarisweden.se) eller [www.naturensbasta.se](http://www.naturensbasta.se)

# Den dansande björnen

Text: Elisabet Omsén Foto: Annelie Utter

Lurvig och långhårig står läppbjörnen högt på bakbenen och dansar i den stekheta solen. Åskådarna skrattar, klappar händer och skänker kanske även en slant. I Indien betraktas det som en stor turistattraktion. Dessutom är det en tradition sedan generationer tillbaka att hyra in en dansande björn som underhållning på indiska bröllop.

– Ge aldrig pengar! uppmanar naturguiden Annelie Utter.  
– Björnarna lever i stor misär. Enda anledningen till att denna sed fortsätter är att människor betalar för att se spektaklet.

**Trots att läppbjörnen** i dag är fredad i Indien pågår tjuvjakt där de knappt månadsgamla ungarna stjäls från björnmamman för att auktioneras bort. I fångenskap svälts sedan björnen för att hållas svag, vilket gör att den bara lever några år. Klorna dras ut och hanarna kastreras utan bedövning. Allt för att björnen ska vara lättare att hanteras. Hörntänderna krossas med en sten eller järntång för att göra den mindre farlig för människor.

– Det blir infektioner och björnen lider av detta under hela sitt liv, säger Annelie Utter upprört.

Nosen piercas med upphettade

järnspett och rep träs genom hål lika stora som tändsticksaskar. Rep med stora knutar som fästs med en spik rätt in i muskeln, gör det svårt för björnen att andas.

– Denna djävulska konstruktion gör att björnen naturligtvis följer med så fort någon drar i repet.

Annelie berättar hur björningar binds fast vid glödheta järnplattor som man eldar under, samtidigt som någon slår på en trumma. Senare i livet förknippar björnarna trumslag med smärta och lyfter på benen så fort de hör trummor. På så sätt konstrueras den dansande björnen.

– Jag hade hört talas om fenomenet,

men hade aldrig kunnat föreställa mig hur illa det faktiskt är.

## Alternativ försörjning

Det är Kalandar-folket som arbetar som björntämjare. Det indiska kast-systemet gör att människor föds till ett visst yrke och bestämd plats på den sociala skalan. Många av Kalandar-folket är utbildade och har inget annat levebröd.

– Det är viktigt att se förbi hemskheterna som dessa människor utsätter djuren för och i stället erbjuda dem alternativa försörjningsmöjligheter.

När Annelie nyligen reste i delstaten Uttar Pradesh kom hon i kontakt

**“Wildlife SOS mål är att skapa förutsättningar för läppbjörnarna att leva i frihet.”**





Vild och lycklig. En läppbjörn i frihet i nationalparken Bandhavgarh i delstaten Madhya Pradesh i Indien.

med Wildlife SOS. Den ideella organisationen driver fem räddningscentra för den utrotningshotade och av människor illa behandlade läppbjörnen. På centralt utanför staden Agra som Annelie besökte, hjälper de för närvarande 250 björnar tillbaka till ett drägligare liv.

– Det är lugnt och fint där. Björnarna blir väl omhändertagna. Ett prioriterat område är tandhälsan så att björnarna slipper leva med värken.

Wildlife SOS jobbar med att ge Kalandar-stammen alternativa försörjningssätt. De människor som frivilligt lämnar in sina björnar till the Forest Department erbjuds yrkes-

utbildningar och sjukvård samt skolvavgifter, skoluniformer och böcker till sina barn.

– Många av kalandar-folket säljer nu sin björnar, berättar Annelie. Men det är viktigt att de i framtiden inte betraktar detta som ett nytt sätt att tjäna pengar på och köper in fler björnar från tjuvjägarna.

Wildlife SOS mål är att skapa förutsättningar för läppbjörnarna att leva i frihet. Därför köper de upp vildmarker och anställer personal ur lokalbefolkningen för att skapa arbetstillfällen och bevara skogarna. Räddningscentren är inte öppna för allmänheten. Tanken är att inte

utsätta björnarna för fler människor.

Men arbetet kostar pengar. Annelie kan tycka att de som betalar inträde skulle kunna besöka björnar som inte är så illa åtgångna. Förutom inkomsterna, sprider sedan besökarna kunskapen om vad som händer läppbjörnarna.

– De jag föreläser för kommer aldrig att ge pengar för att se en dansande björn, säger Annelie. Det är min mission att berätta om hemskheterna.

För mer info: [www.wildlifesos.org](http://www.wildlifesos.org)

Annelie Utter ordnar bland annat tigersafari i Indien. Läs mer:

[www.naturresor.com](http://www.naturresor.com)



## Du behöver den bättre än jag

En tysk gäst står i hallen på Larsbogård och beundrar en inramad plansch med bilder på svenska ugglor. Hon frågar var man kan köpa en sån. Jag funderar en stund och säger:

– Här! Du kan få köpa den här!

Hon stirrar på mig.

– Menar du det?

– Javisst! säger jag och krokas ner ramen, plockar raskt ur planschen och rullar ihop den och sticker den i hennes hand.

Hon ler med hela kroppen! Jag får en kram.

–Tack, tusen tack!

Den här kvinnan berättar sedan vid sin avfärd att hon är en hängiven samlare av uggleprylar. Hon reste hem med ett nytt bidrag till sin kollektion, förhoppningsvis tänker hon på oss här i skogen ibland då hon tittar på sin SNF-plansch över svenska ugglor.

Det sitter en ny uggleplansch i ramen nu i hallen, och väntar på nästa hängivna ugglefantast. Det mesta som vi brukar till vardags för våra gäster blir emellanåt till gåvor. Osthylvar till exempel, är mycket uppskattade av utländska gäster.

Vi praktiserar och lär oss mer om värdskap, människor, glädje och möten hela tiden. Det är så kul!

*Åsa Frick, Larsbogård, Hälsingland*

## Amerika Runt På 439 Dagar



Den 4:e juli 2005 startade Renata Chlumska, den första svenska kvinna att bestiga Mount Everest, från Seattle i Washington USA, sin resa för att på sitt eget unika sätt "upptäcka" USA. Under sin solotur "Around America Adventure", paddlade Renata kajak, cyklade (och när tillfälle gavs, åkte In-lines) för att runda hela USA. Den 15:e september 2006 - 439 dagar och 17993 km efter starten paddlade hon in i Seattles Lake Union igen.

"På min resa sattes mitt val av tältplats många gånger på prov och jag fick verkligen använda fantasi och kreativitet. Mitt helt fristående **Unna** var perfekt - och en härligt rymlig plats för vila efter en lång dag in min kajak eller på min cykel!"

**Unna**



I över tre decennier har Hilleberg tillverkat fyrasäsongerstält av högsta kvalitet. Designade och utvecklade i Jämtland, erbjuder Hillebergstält den optimala balansen mellan låg vikt, styrka och komfort. Beställ vår Tälthandbok för mer information, helt utan kostnad.



**HILLEBERG**  
THE TENTMAKER

WWW.HILLEBERG.COM

Frösön 832 51 • 063-57 15 65



## Bli medlem nu!

Alla är välkomna som medlemmar i Ekoturismföreningen!

Här samlas vi som arrangerar eller medverkar i naturresor, berörs av ekoturism eller tycker om att resa till spännande natur och kultur. Både i Sverige och utomlands.

Bli medlem NU så gäller medlemskapet året ut och hela 2008!

Var tjugonde ny medlem får dessutom hemskickat ett exemplar av naturfotografens Staffans Widstrands praktverk Vilda Sverige.

Anmäl dig eller ditt företag på [www.ekoturism.org](http://www.ekoturism.org)